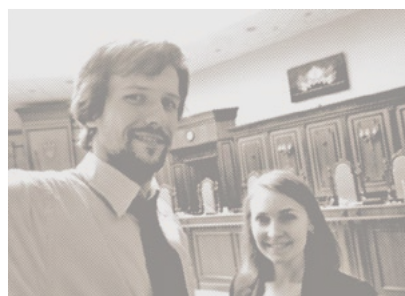
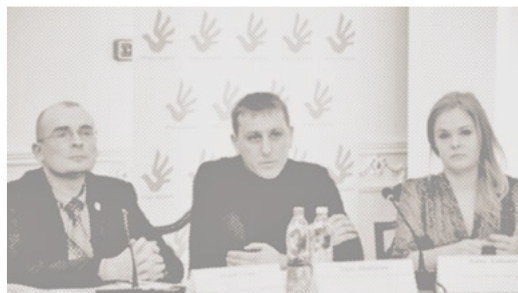

УКРАЇНЬСЬКА ГЕЛЬСІНЬСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ ЛЮДИНИ

РІЧНИЙ ЗВІТ ЗА 2017 РІК

КИЇВ 2018 РІК

УКРАЇНЬСЬКА ГЕЛЬСІНЬСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ ЛЮДИНИ

Річний Звіт УГСПЛ за 2017 рік / за заг.редакцією О.Павліченка. – Київ: Українська Гельсінська спілка з прав людини, 2018. – 48 с.

Напрацьовані матеріали проекту досягнень УГСПЛ за 2017 рік

- © М.Щербатюк, О.Мартиненко, О.Біда, М.Тарахкало, А.Мартинівська, О.Сапожнікова, Д.Свиридова, В.Потапова, К.Науменко, М.Єлігулашвілі, Л.Єльчева, Н.Козаренко, 2018
- © Українська Гельсінська спілка з прав людини, 2018

ЗМІСТ

4

**ВСТУПНЕ
СЛОВО**

5

**АНАЛІТИЧНИЙ
НАПРЯМОК**

21

**МЕРЕЖА
ГРОМАДСЬКИХ
ПРИЙМАЛЕНЬ
(ГП)**

11

**СУДОВИЙ
ЗАХИСТ**

24

**ОСВІТНЯ
ДІЯЛЬНІСТЬ**

36

**АДВОКАЦІЙНІ
СПЕЦПРОЕКТИ
УГСПЛ 2017**

41

**ФІНАНСОВИЙ
ЗВІТ УГСПЛ
ЗА 2017 РІК**

43

**КЕРІВНІ ОРГАНИ
І СКЛАД СПІЛКИ**

46

**ПОДЯКА ЗА
ПІДТРИМКУ**

Вступне слово

Олександр Павліченко,
виконавчий директор
Української Гельсінської спілки
з прав людини

УКРАЇНА ПРОГОЛОСИЛА на конституційному рівні найвищою соціальною цінністю Людину, а головним обов'язком Держави – утвердження і забезпечення прав і свобод Людини. Однак сьогодні це гасло часто залишається недосяжно нездійсненим, про що свідчать численні порушення прав людини, спричинені окупацією Криму Російською Федерацією, збройною агресією, яку розв'язала Російська Федерація на Донбасі, неефективною системою судочинства, якій не вистачає суддів, особливо фахових суддів, невиконанням судових рішень. Держава натомість також виступає порушником прав людини і нагальною залишається проблема зневажання правових норм і нехтування необхідністю суворо виконувати закони, безкарна активність так званих радикальних угруповань, які об'єднуються в парамілітарні групи та вчиняють злочини відносно обраних ними мішеней – ромів, представників феміністичних рухів, ЛГБТ, інших, що не отримують належного захисту з боку держави та відповідного притягнення до відповідальності всіх, хто зазіхає на права інших.

Відтак для Української Гельсінської спілки з прав людини в 2017 році залишались чіткими орієнтирами для діяльності правозахисний та правопросвітницький напрямки, спрямовані на допомогу жертвам порушень прав людини та посилення захисту цих прав. За цим стоїть понад 15 тисяч звернень, майже три тисячі супровідних документів в різних судових інстанціях, ціла низка стратегічних справ, робота над збиранням доказів щодо порушення прав людини в зоні збройного конфлікту на сході України та в окупованому Росією Криму, подання до міжнародних судових інститутів.

УГСПЛ залишалась в 2017 році провідною організацією громадського сектору, яка опікувалась моніторингом виконання плану дій Національної стратегії з прав людини, наголошуючи на необхідності виконання запланованих заходів, покликаних покращити стан з дотриманням прав людини в різних сферах.

З огляду на перебіг конфлікту на сході України та продовження окупації Криму, УГСПЛ окрему увагу приділяє питанням перехідного правосуддя – розробці необхідної політики та конкретних заходів, спрямованих на подолання негативних наслідків, спричинених в результаті збройної агресії на сході України та в Криму, встановлення умов для примирення та поновлення правового режиму, який забезпечуватиме дотримання прав людини в повному обсязі на цих тимчасово окупованих територіях.

Звіт за 2017 рік в цифрах і фактах свідчить про напрямки роботи УГСПЛ, про те, над чим працює щодня організація, і яких результатів вона досягла, надаючи, зокрема, правову допомогу, здійснюючи аналіз законодавства чи реалізуючи унікальні програми навчання суддів та адвокатів.

Аналітичний напрямок

Олег Мартиненко,
керівник аналітичного напрямку
УГСПЛ

ПЕРЕХІДНЕ ПРАВОСУДДЯ

Запроваджуючи з 2015 року засади перехідного правосуддя в діяльність держави, в 2017 році УГСПЛ реалізувала три минулорічних стратегічних кроки у цьому напрямку:

- підготовка «Базового дослідження із застосування правосуддя перехідного періоду в Україні» - першої національної монографії (міжнародний колектив з 16 фахівців - науковців, представників НУО, органів юстиції, адвокатури)
- проведення Міжнародної наукової конференції «Пост-конфліктне правосуддя в Україні» (спільно з Європейським товариством міжнародного права та Українською Асоціацією міжнародного права)
- розробка законопроекту «Про засади державної політики захисту прав людини в умовах подолання наслідків збройного конфлікту» (спільно з Офісом Омбудсмана, депутатами ВРУ, МінТОТ, партнерськими НУО)

Адвокаційною підтримкою інноваційного для України напрямку стало проведення УГСПЛ:

круглого столу «Проблеми імплементації правосуддя перехідного періоду в Україні» (I Харківський міжнародний юридичний форум «Право та проблеми сталого розвитку у глобалізованому світі»);

«Української сесії» щодо реформування сектору безпеки в рамках перехідного правосуддя (Masterclass 2017 для резерву на керівні посади поліцейських миротворчих місій ЄС, Канадський поліцейський коледж);

тематичної секції «Чи можуть інструменти міжнародного та перехідного правосуддя допомогти Україні у вирішенні існуючих правових проблем?» (Правозахисна НЕконференція, Київ)

► <https://helsinki.org.ua/en/articles/international-civil-society-platform-to-resolve-the-conflict-in-eastern-ukraine-and-overcome-its-consequences-was-established-in-vienna/>

► <https://helsinki.org.ua/publications/promizhnyj-zvit-pro-vykonannya-mizhnarodnoho-paktu-pro-ekonomichni-sotsialni-ta-kulturni-prava/>

► <https://helsinki.org.ua/publications/bazove-doslidzhennya-iz-zastosuvannya-pravosuddya-perehidnoho-periodu-v-ukrajini/>

УГСПЛ виступила співзасновником міжнародної громадської платформи CivilM+, де координує тематичну групу з перехідного правосуддя. Платформа об'єднала незалежні неурядові організації України, Німеччини, Польщі, Росії, які працюють у правозахисній, миротворчій, гуманітарній сферах.

Необхідність запровадження перехідного правосуддя знайшла своє місце у традиційних аналітичних продуктах Співки - Альтернативній доповіді до Універсального періодичного огляду України та Проміжного звіту про виконання Україною Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права.

Олексій Біда,
координатор Центру
Документування УГСПЛ

ЦЕНТР ДОКУМЕНТУВАННЯ

За 2017 рік було здійснено 13 моніторингових поїздок за участю 32 осіб.

Декілька з цих візитів було проведено для збору доказів у рамках стратегічних судових процесів від імені жертв торгівлі людьми, що були ув'язнені Російською Федерацією. Одна з поїздок була спрямована на дотримання порушених Урядом України прав кримчан. Всі інші здійснювалися з метою інтерв'ювання свідків та жертв (включаючи колишніх військовополонених).

Залучаючи адвокатів регіональних юридичних приймалень, Центр не тільки збирає факти порушень прав людини та військових злочинів у зв'язку з російською військовою агресією на Сході України, але одночасно надає безкоштовні юридичні консультації цивільним особам, які стали жертвою конфлікту.

За згодою клієнтів вся фактична інформація, зібрана на місці, була перевірена та введена в стандартизованому форматі у базу даних Центру документування, яка наразі містить 4582 одиниці інформації (факти / люди / докази), пов'язані з вчиненням порушень прав людини та воєнних злочинів.

► <https://helsinki.org.ua/articles/uhsp-prezentuvavala-mapu-pam-yati-yaka-fiksuje-informatsiyu-pro-zahyblyh-u-hodi-zbrojnoho-konfliktu-na-shodi/>

Зібрані дані передаються до Центру стратегічних справ УГСПЛ, де використовуються як доказова база під час судових процесів на національному та міжнародному рівнях. Одночасно ці дані є важливим елементом адвокаційних кампаній, тематичних і тінювих доповідей, предметом обговорення з органами влади та партнерськими НУО.

Важливо, що Центр не лише документує правопорушення, пов'язані з конфліктом, а функціонує як аналітичний підрозділ, здійснюючи польові та пілотні дослідження, пропонуючи цільовим аудиторіям власні аналітичні матеріали. Центр Документування керує також важливим інтерактивним ресурсом УГСПЛ - «Мапою пам'яті».

На згаданій Mapі пам'яті візуалізована база даних 11 200 ідентифікованих осіб, загиблих під час збройного конфлікту. Ведеться її підтримка та оновлення, оскільки документування жертв конфлікту є важливим з точки зору процесу перехідного правосуддя, концепція якого, зокрема, вимагає ідентифікувати та зберегти пам'ять про всіх жертв, як перший крок до примирення.

Зусилля з просування мапи включали рекламу у соціальній мережі, адвокації на національному та міжнародному рівні, проведення регіональних публічних заходів, а також оприлюднення публікації [«Мапа пам'яті: ідентифікація всіх загиблих у конфлікті як перший крок до примирення»](#), де подано докладний опис цього онлайн-ресурсу.

Також наприкінці року було започатковано міні-публікації **«Історія одного міста»**, які реконструюють хід збройного конфлікту на прикладі обраних населених пунктів Донбасу. Серію літописів відкрила публікація про окупацію, звільнення та захист міста Северодонецьк. Ці публікації, крім відновлення історичної правди, також мають на меті привернути громадську увагу та заохотити людей, що постраждали від конфлікту, подавати власні свідчення до УГСПЛ.

Протягом 2017 року Центр документування оприлюднив наступні аналітичні звіти:

«Свобода слова в умовах інформаційної війни та збройного конфлікту»

«Загублені в папірцях: дотримання соціальних прав внутрішньо переміщених осіб»

«Аналіз методів притягнення до відповідальності іноземних громадян за протиправні дії вчинені в ході збройного конфлікту в Україні»

«На межі виживання: знищення довкілля під час збройного конфлікту на сході України»

«Незаконні затримання та катування, здійснені українською стороною в зоні збройного конфлікту на сході України»

► <https://helsinki.org.ua/publications/prava-lyudyny-yak-ajsberh-v-okeani-reform/>

► <https://helsinki.org.ua/articles/u-komiteti-vru-z-pytan-prav-lyudyny-stvoreno-robochu-hrupu-z-pytan-kontrolyu-za-stanom-vykonannya-natsionalnoji-stratehiji-u-sferi-prav-lyudyny/>

► <https://helsinki.org.ua/articles/video-na-kanali-ukrlife-projshov-telemarafon-prysvyachenyj-realizatsiji-natsionalnoji-stratehiji-u-sferi-prav-lyudyny/>

► <https://helsinki.org.ua/articles/svoboda-slova-v-umovah-informatsijnioji-vijny-mininformpolicyky-ne-je-aktyvnym-hravtsem-u-formuvanni-mediapolityky/>

МОНІТОРИНГ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ

Протягом 2015-2016 рр. УГСПЛ координувала моніторинг виконання Національної стратегії у сфері прав людини в рамках спеціально створеної Громадської платформи з понад 80 НУО. Діяльність Платформи отримувала активну підтримку офісу Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Проте дво-річний досвід такої роботи, на жаль, засвідчив фактичну бездіяльність Уряду з виконання Національної стратегії. Саме цей прикрий факт зафіксували 5 вересня 2017 року учасники дискусії «**Права людини як айсберг в океані реформ**».

Тому у 2017 році, після вивчення міжнародного досвіду реалізації національних стратегій у сфері прав людини, УГСПЛ виступила з ініціативою виведення громадського моніторингу реалізації Національної стратегії на парламентський рівень. Ініціатива була представлена під час круглого столу 12 квітня 2017 року «**Другий рік реалізації Національної стратегії у сфері прав людини: що змінилося?**» учасникам – представникам органів виконавчої влади та неурядових організацій. А завдяки підтримці парламентського корпусу, ініціатива набула форми Робочої групи з питань контролю за виконанням Національної стратегії з прав людини при Комітеті Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин.

Як результат, наприкінці грудня було проведено дискусію «**Національна стратегія у сфері захисту прав людини: стан виконання та виклики**», а також телемарафон на Укрлайф ТВ, де експерти розповідали про результати 2017 року.

В рамках аналітично-моніторингової діяльності дій Уряду, УГСПЛ здійснила громадську експертизу діяльності Міністерства інформаційної політики у сфері дотримання прав людини, формування та реалізації державної політики щодо інформаційного суверенітету України й інформаційної безпеки. Результатом став аналітичний звіт «Свобода слова в умовах інформаційної війни та збройного конфлікту» та пакет рекомендацій Уряду України.

Андрій Галай

координатор напрямку «Місцевий Індекс прав людини»

► <https://helsinki.org.ua/articles/aprobujemo-mistsevyy-indeks-prav-lyudyny/>

► <https://helsinki.org.ua/articles/pilotni-monitorynhy-mistsevoho-indeksu-prav-lyudyny-uzhhorod-ta-cherkaschyna/>

МІСЦЕВИЙ ІНДЕКС ПРАВ ЛЮДИНИ

Минулорічний звіт УГСПЛ висвітлював спільну з Офісом Омбудсмена реалізацію «правозахисної паспортизації» областей – місцевих правозахисних моніторингів для оцінки якості реформи децентралізації.

Впродовж 2017 року УГСПЛ розвинула цю ідею у якісно новий інструмент європейського ґатунку – **Місцевий індекс прав людини**.

Опрацювання понад 30 міжнародних та національних інструментів оцінювання якості місцевого публічного управління; пристосування українського розуміння прав людини до кращих універсальних стандартів; врахування численних актів національного та локального рівня й формулювання рейтингової оцінної системи зрозумілою для громадського активіста – це далеко не повний перелік активностей, які провела команда УГСПЛ протягом 2017 року.

До розробки методології Місцевого індексу прав людини були залучені кращі експерти Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, спільноти практик місцевого розвитку швейцарсько-українського проекту DESPRO, об'єднань місцевого самоврядування, широкого кола правових та медіаінституцій.

Моніторинги Місцевого індексу прав людини націлені на рівень місцевих територіальних громад. Вони аналізують, як місцева влада (місцеве самоврядування) населених пунктів використовує свої повноваження з позиції реалізації прав людини. Це має особливий сенс, коли мова йде про оцінку дій місцевої влади у Донецькій, Луганській областях, населених пунктах з великою кількістю ВПО.

Місцевий індекс прав людини у 2017 році став новим національним інструментом моніторингу дій місцевої влади після перших пілотних моніторингів (м.Ужгород, Білозірська ОТГ Черкаської обл.). Саме його наразі пропонує УГСПЛ громадському сектору через ресурси спеціалізованого сайту «Національний індекс прав людини» (<http://hro.org.ua>) з детально розробленою стратегією візуалізації та блогами, а також періодичними тренінгами для місцевих активістів.

Олена Семьоркіна,
експерт УГСПЛ з законотворчої
діяльності

АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА ТА ЗАКОНОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

В умовах збройного конфлікту увага аналітичної діяльності УГСПЛ концентрувалася також на впровадження в законодавство України стандартів захисту прав людини на основі міжнародного права:

1. Розробка Концепції нового формату переговорів та застосування нових правових механізмів для розв'язання збройного конфлікту з Російською Федерацією та повернення окупованих територій;
2. Розробка Концепції Державної стратегії повернення громадян України, які знаходяться під контролем Російської Федерації та/або її агентів внаслідок збройного конфлікту (спільно з Global Rights Compliance, Харківською правозахисною групою, Медійною ініціативою за права людини);
3. Поправки до проекту Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях» (внесені через народного депутата України С.Заліщук);
4. Основні зауваження щодо норм законопроекту № 7163, що містили ризики погіршення становища цивільного населення на окупованих територіях;
5. Участь в розробці законопроекту про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення дискримінації громадян, які проживають на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополь (реєстр.№ 6383 від 14.04.2017);
6. Зауваження до проекту Закону України «Про визнання таким, що втратив чинність Закону України «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України» та внесення змін до деяких законодавчих актів України»; законопроекту про поліпшення стану внутрішньо переміщених осіб у правовідносинах власності (щодо осіб, майно яких знаходиться на тимчасово окупованій території) в рамках роботи з Міністерством з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України і Комітетом Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин;
7. Внесення пропозицій до проекту Закону України «Про внесення змін до законодавчих актів щодо надання психіатричної допомоги» (реєстр.№4449 від 15.04.2016) для врахування їх при доопрацюванні законопроекту до другого читання;
8. Внесення пропозицій та супровід скасування е-декларування громадських антикорупційних активістів (реєстр.№6674, 6675) в рамках роботи платформи «Правозахисний порядок денний»;

Судовий захист

Михайло Тарахало,
керівник Центру
стратегічних справ УГСПЛ

ГОЛОВНИМ НАПРЯМКОМ ДІЯЛЬНОСТІ Центру стратегічних справ УГСПЛ в 2017 році залишався супровід більш ніж 400 стратегічних справ на національному, європейському і міжнародному рівнях. Більш ніж 200 справ стосується конфлікту на сході України.

Центр стратегічних справ УГСПЛ продовжував роботу за аналітичним та моніторинговим напрямками, займався розробленням законодавчих ініціатив та співпрацював із Конституційним Судом України.

КРИМ

УГСПЛ продовжує активно займатися підтримкою «справи 26 лютого». Всього в рамках **справи «26 лютого»** обвинувачуються 9 осіб. До кримінальної відповідальності притягнуто виключно учасників «проукраїнського» мітингу, представників кримськотатарського народу.

У грудні 2015 року сформовано Міжнародну експертну групу з представників 6 правозахисних організацій з 4 країн для підготовки **Доповіді по «справі 26 лютого»**. За результатами роботи у 2017 році група експертів підготувала детальну реконструкцію мітингів 26 лютого 2014 року перед ВР АРК, а також правовий аналіз цих подій та їх наслідків з урахуванням міжнародних норм в області прав людини.

23 лютого 2017 року **у Верховній Раді відбувся День Криму**. Його метою було привернення уваги парламентарів та ЗМІ до ситуації грубих та системних порушень прав людини в окупованому Криму. Представники УГСПЛ закликали народних обранців робити все для підтримки та захисту громадян України на окупованих територіях.

Зокрема було проведено круглий стіл, присвячений [презентації Доповіді міжнародної експертної групи](#) по «справі 26 лютого». Крім того, авторами було [представлено Доповідь для ЗМІ](#) з метою привернення уваги до незаконних політично мотивованих переслідувань громадян України в Криму.

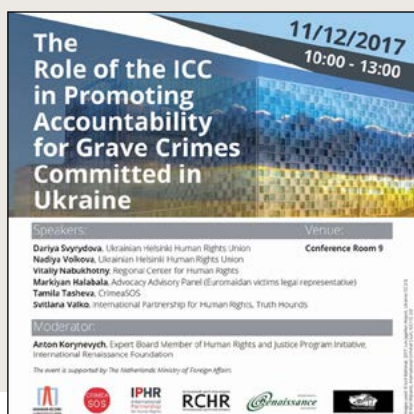
28-29 червня 2017 року відбулися «Дні Криму» в ПАРЄ. У ході «Днів Криму» УГСПЛ організувала соціо-культурну подію [«Кримський вечір»](#) та круглий стіл [«Політичні переслідування в окупованому Криму: очима потерпілого»](#). Під час круглого столу було **підкреслено необхідність звільнення політв'язнів** та запропоновано присутнім членам ПАРЄ подати заяву про прийняття цього рішення.

В партнерстві з іншими правозахисними організаціями продовжується робота щодо захисту в'язня Кремля, громадянина України Володимира Балуха. Так, 9 серпня 2017 року [відбувся брифінг](#) за участі представника УГСПЛ з приводу **незаконного засудження Володимира Балуха окупаційним судом Криму**. Переслідування пана Балуха за його послідовну відкриту проукраїнську позицію триває з весни 2015 року. 8 лютого 2017 року російський правозахисний центр «Меморіал» заявив, що вважає арештованого в Криму українського активіста Володимира Балуха політв'язнем і вимагає його негайного звільнення. 4 серпня 2017 року Володимира Балуха засудили до 3 років 7 місяців колонії. Юристами УГСПЛ було подано [вже 2 скарги до ЄСПЛ](#) через грубі порушення прав людини у вигляді переслідування Володимира Балуха окупаційною владою Криму.

На півострові продовжуються **системні та масштабні переслідування українських та кримськотатарських активістів, утиски в першу чергу стосуються права на участь в мирних зібраннях**. Юристами ЦСС було подано понад 10 скарг до Європейського суду з прав людини з метою захисту права на свободу мирних зібрань в окупованому Криму.

21 жовтня 2017 року відбулася прес-конференція [«Окупанти заборонили мирні протести в Криму»](#), в якій взяли участь представники УГСПЛ, кримські правозахисники, представники Медійної ініціативи за права людини та Кримської правозахисної групи. Юрист ЦСС наголосила, що на даний час фактично будь-яка участь у пікетах та мирних зібраннях в Криму опинилась поза законом. Вона наголосила, що робота ЦСС щодо звернень до Європейського суду по цих порушеннях має на меті надати правову оцінку на міжнародному рівні цим брутальним втручанням у свободу мирних зібрань з боку окупанта.

У березні 2017 року **Меджліс кримськотатарського народу** направив заяву до Європейського суду з прав людини в зв'язку з тим, що після окупації Кримського півострову, Російська влада визнала Меджліс екстремістською організацією та заборонила його діяльність. Меджліс та його членів в Європейському суді представляють юристи УГСПЛ, Європейського центру з захисту прав людини (м. Лондон) та Правозахисного центру «Меморіал» (м. Москва). Це перша

справа у якій EHRAC співпрацюватиме в Європейському суді одночасно з українськими та російськими партнерами, і це є важливим моментом міжнародної співпраці у судових процесах в царині прав людини щодо збройного конфлікту в Україні. 15 квітня 2017 року юристи УГСПЛ дали коментар в ефірі Громадського радіо для програми **«Правова Абетка. Випуск 29»** щодо самої справи та правової позиції в ній.

Особливо гостро у 2017 році постала проблема тиску та **переслідування кримських адвокатів**, які працюють з політичними справами на півострові.

Еміль Курбедінов є одним з адвокатів в Криму, який не боїться працювати в політичних справах та виступати на захисті осіб, незаконно засуджених окупаційною владою. Він зазнав переслідування з боку російських окупаційних органів за свою активну правозахисну позицію. 26 січня 2017 року його було безпідставно заарештовано на 10 діб. Однак, завдяки підтримці міжнародної спільноти, наразі його переслідування вдалося призупинити. Факти тиску на пана Курбедінова були зафіксовані зокрема міжнародною правозахисною організацією **Amnesty International**.

У листопаді 2017 року експерти ЦСС направили до Європейського суду з прав людини скаргу з важливого та актуального для мешканців Криму питання – **зобов'язання з боку окупаційної влади перереєструвати автомобілі**, які знаходяться в Криму та мають українські номерні знаки. Заявник у вказаній справі відмовився змінити українські номерні знаки на своєму авто на окупаційні номерні знаки. Він неодноразово притягався окупаційною владою до адміністративної відповідальності. Заявник переконаний, що держава порушила його право на мирне володіння майном. Втручання держави-окупанта в право заявника полягало в примушенні до перереєстрації транспортного засобу та накладенні штрафу за невиконання цього обов'язку.

Юристи та експерти УГСПЛ продовжують співпрацю з **окремими державними структурами** щодо захисту прав осіб на окупованих територіях та захисту політичних в'язнів Кремля.

Так, експерт УГСПЛ Дар'я Свиридова разом з Урядовим уповноваженим з питань Європейського суду з прав людини Іваном Ліщиною взяла участь у програмі **«Питання національної безпеки»** на ТРК Чорноморська. В ефірі підіймалися важливі питання, пов'язані з **перспективами і термінами розгляду справ «Україна проти Росії»** (на даний момент їх існує шість).

Також представники УГСПЛ продовжують брати участь в роботі громадської платформи з питань звільнення політв'язнів Кремля, створеної за ініціативи Міністерства закордонних справ України. Налагоджено [співпрацю з прокуратурою Автономної Республіки Крим](#) щодо захисту прав людини та жертв політично мотивованих переслідувань в окупованому Криму та документування воєнних злочинів, що відбуваються на півострові.

У вересні юристи УГСПЛ взяли участь в круглому столі **«Права людини в Криму та Донбасі на тлі російської окупації»** в м. Стокгольм (Швеція), який було організовано Посольством України у Швеції та Міжнародним центром імені Улофа Пальме. Серед запрошених були понад 40 представників дипломатичного корпусу, акредитованого в Стокгольмі, політики, представники шведських неурядових правозахисних організацій та міжнародних організацій, журналісти, шведська та українська громадськість. Захід мав за мету збільшення поінформованості про порушення прав людини та воєнні злочини, скоєні Росією на Донбасі та в Криму, а також посилення захисту жертв порушень.

В грудні 2017 року юристи УГСПЛ разом з іншими представниками українських неурядових організацій та прокуратури АРК взяли участь в сесії щорічної Асамблеї країн-учасниць МКС. Під час Асамблеї було презентовано [звіт за 2017 рік](#) про роботу Офісу прокурора МКС. В ході презентації Прокурор та працівники Офісу повідомили зокрема і про діяльність щодо вивчення «ситуації в Україні».

Також разом з іншими українськими неурядовими організаціями за сприяння МФ «Відродження» юристи взяли участь в сайд-івенті на полях Асамблеї держав-членів МКС – «Роль МКС в просуванні питань відповідальності за тяжкі злочини, вчинені в Україні». Юристи УГСПЛ розповіли про скоєні владою РФ в окупованому Криму воєнні злочини, а саме – експропріацію та руйнування майна. А також про тортури та жорстоке поводження в «ДНР», скоєні під контролем представників влади РФ.

Про результати візиту та інші питання **роботи з Міжнародним кримінальним судом** юристи УГСПЛ Дар'я Свиридова та Надія Волкова розповіли у програмі [«Питання національної безпеки»](#).

Крім цього у 2017 році вийшов черговий випуск тематичного огляду ситуації з правами людини в умовах окупації: **«Крим без правил»**. Аналітичний огляд було підготовлено експертами УГСПЛ, Регіонального центру з прав людини та експертно-аналітичної групи CHROT. В огляді освітлено питання нав'язування громадянства, фактична неможливість відмовитися від громадянства, використання окупаційною владою «автоматичного громадянства» з метою переслідування українських активістів, проблеми з отриманням та багато іншого.

СХІД УКРАЇНИ

В рамках проекту надання допомоги мирним громадянам, що постраждали в ході проведення антитерористичної операції на сході України за 2017 рік, правова допомога постраждалим надавалася в наступних напрямках:

компенсація за зруйноване майно у судах національних інстанцій – виграно три справи та присуджено компенсацію;

мобілізація майна українськими військовими у судах національних інстанцій та у Європейському суді з прав людини;

поранення та загибель внаслідок артилерійських обстрілів – на національному та Європейському рівнях, серед яких є справи щодо поранення та вбивства мирних громадян під час обстрілу 13 січня 2015 року пасажирського автобусу на блокпосту в м. Волноваха, обстрілу 24 січня 2015 року мікрорайону «Східний» в м. Маріуполь, вибуху складів боєприпасів в м.Сватове;

катування мирних громадян представниками незаконних збройних формувань «ДНР», «ЛНР» – на національному та Європейському рівнях.

Одним із основних напрямків роботи ЦСС УГСПЛ в 2017 році залишався захист прав потерпілих від конфлікту на сході України. В рамках цього напрямку було здійснено роботу щодо надання юридичної допомоги постраждалим та їх родинам, підготовки аналітичних матеріалів та законодавчих змін.

На підставі наявної судової практики адвокати розробили типову [заяву](#) та інструкцію щодо отримання компенсації за зруйноване майно в зоні проведення АТО, яку було презентовано юристами УГСПЛ на [прес-конференції](#).

Позитивні рішення та питання отримання компенсації за зруйноване майно неодноразово обговорювалися у ЗМІ:

[Печерський суд присудив 6 мільйонів за зруйнований в АТО будинок](#)

[В пошуках компенсації](#)

[Юлія Науменко: Як отримати компенсацію за зруйноване в зоні АТО житло?](#)

[Государство Украина пытается избежать выплат компенсаций за разрушенное жилье в АТО, – адвокат](#)

[Суд вирішив компенсувати ремонт квартири біля ДАПу](#)

[«Неважно, хто стрелял». Адвокат Юлія Науменко о первых выигранных исках относительно компенсации за разрушенное жилье](#)

Крім того, резонансними справами, які супроводжувалися УГСПЛ, є [справа](#) вбитого українськими прикордонниками водія таксі, розслідування [справи](#) щодо вибуху складів боєприпасів в м. Свагове, [справи](#) щодо мобілізації майна українськими військовими.

Багато уваги в 2017 році приділялося обміну полонених, дата якого була завчасно анонсована. Щодо процесу обміну та підготовки до нього були надані коментарі:

 [на 5-му каналі](#)

 [на Громадському телебаченні](#)

 [на Чорноморській ТРК](#)

СПРАВИ СТОСОВНО ОСІБ ІЗ ПСИХІЧНИМИ РОЗЛАДАМИ

ЦСС продовжує підтримку справ стосовно осіб, що страждають на психічні розлади, яка здійснювалась за наступними напрямками: підтримка справ в ЄСПЛ, надання допомоги на національному рівні, розробка методичних рекомендацій.

[«Справа Горбатюк проти України»](#) стосується порушення права на доступ до суду недієздатних осіб. Відповідно до національного законодавства лише опікун чи орган опіки та піклування може

звернутися до суду із заявою про поновлення цивільної дієздатності особи. Заявницю було позбавлено цивільної дієздатності у 2009 році, тоді ж її також було позбавлено батьківських прав щодо двох дітей. У 2014 році її стан психічного здоров'я значно покращився. Опікун, орган опіки та піклування відмовилися звертатися до суду із заявою про поновлення її дієздатності. 7 березня 2017 року надіслано зауваження на заперечення Уряду України по справі.

«Справа Цьоге фон Майнтейфель проти України», в якій ведеться мова про відсутність доступу до суду у осіб, щодо яких застосовані примусові заходи медичного лікування. До Європейського суду надіслано заяву щодо незаконного перебування особи у психіатричній лікарні та неналежне медичне лікування.

26 вересня 2017 року ВССУ задовольнив касаційну скаргу, яка була подана юристами УГСПЛ по справі про відсутність доступу до суду у осіб, які визнані неосудними і щодо яких застосовані примусові заходи медичного характеру.

«Справа Чередниченко проти України» стосується порушення права на свободу та особисту недоторканність особи, яка перебуває у Державному закладі «Українська психіатрична лікарня з суворим наглядом МОЗ України». Відповідно до законодавства України кожні шість місяців лікарі-психіатри повинні переглядати стан здоров'я пацієнта, за результатами якого суд вирішує питання про продовження чи зміну застосованих до особи примусових засобів медичного характеру. У даній справі лікарі не провели відповідний огляд. В результаті особа перебувала у психіатричній лікарні без наявності на те будь яких правових підстав. Більше того, дана особа не могла самостійно ініціювати розгляд питання про правомірність утримання, адже норми законодавства позбавляють права на доступ до суду у цьому аспекті.

У **«справі Казачинська проти України»** було подано скаргу до ЄСПЛ у справі щодо незаконного примусового поміщення особи до Херсонської психіатричної лікарні без судового контролю. Заявниця там перебувала протягом двох тижнів, у цей період їй надавали сильнодіючі психотропні речовини та принижували її гідність. Починаючи з 2013 року, заявниця не може домогтися проведення ефективного розслідування.

НАЙБІЛЬШ РЕЗОНАНСНІ СПРАВИ ЦСС УГСПЛ ЗА 2017 РІК

«Справа Неділенько та Козут проти України». Заявники у цій справі стали жертвами численних дифамаційних статей, викладених про них в мережі Інтернет.

«Справа Вишняков проти України». Заявником у справі є батько малолітньої доньки, який не має доступу до спілкування з дитиною через протидію колишньої дружини.

«Справа Андріянова проти України». Надіслано скаргу до Європейського суду з прав людини щодо порушення права ВПО на отримання допомоги по догляду за дитиною.

«Справа Лазаренко та інші проти України». 27 червня 2017 року ЄСПЛ ухвалив рішення по справі. Суд констатував порушення статті 6 Конвенції, а саме принципу рівності сторін.

«Справа Куценко проти України». 18 липня 2017 року Європейський суд з прав людини визнав, що в даній справі представники держави Україна порушили право на життя. На думку суддів, смерть постраждалого Володимира Куценка була викликана побоями у поліції та неадекватною медичною допомогою. Крім того, не було проведено належного розслідування цих злочинів. В результаті Європейський суд присудив виплатити матері Володимира 72 000 євро (біля 2,2 млн грн) компенсації з державного бюджету. **Це одна з найвищих компенсацій, присуджених для виплати фізичним особам, за всю історію України.**

«Справа Пастрама проти України». У 2017 році проводилася значна робота з захисту прав ромського населення України. Відбулася комунікація у справі *Pastrama v. Ukraine*. Ця справа стосувалася підпалу поселення ромів на Березняках в м. Києві працівниками міліції ще у 2012 році. Працівники міліції проводили «зачистки» ромів у зв'язку з початком Євро-2012.

Навесні 2017 року відбулося ще одне спалення поселення в Києві біля озера Нижній Тельбин перед проведенням Євробачення. Була подана заява до поліції, направлено **звернення Володимиру Гройсману** та проведено **прес-конференцію**. Після прес-конференції представники міліції затримали біля офісу УГСПЛ ромів, що брали в ній участь. Було подано заяву про незаконне затримання. Розгляд вищезазначених заяв триває, але фактичне розслідування не відбувається.

Справа «Озеро Качине» стосується незаконного знищення озера та побудови на його місці багатоповерхівки. Ще з 2016 року місцеві мешканці почали боротьбу з незаконним будівництвом. У 2017 році тривала боротьба у судах на національному рівні – наразі паралельно ведуться декілька справ.

Заборона ресурсів yandex, vkontakte, mail.ru, odnoklassniki. УГСПЛ веде справу щодо визнання незаконним рішення РНБО та Указу Президента України про заборону доступу громадянам України до ресурсів Yandex, VKontakte, mail.ru., ok.ru. Наразі справа розглядається у Верховному Суді. УГСПЛ вважає, що введення таких обмежувальних заходів порушує право на свободу вираження поглядів, що включає свободу одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади. Більше того, такі дії органів державної влади є не правомірними та не пропорційні встановленій меті.

РОБОТА З КОНСТИТУЦІЙНИМ СУДОМ УКРАЇНИ

Протягом 2017 року юристи УГСПЛ підготували дві правові позиції (*amicus curiae*) для КСУ та подали конституційну скаргу.

Справа щодо слідчих органів ДКВС (конституційність ч. 6 ст. 216 КПК України)

У КСУ розглянуто справу стосовно відповідності Конституції України частини шостої статті 216 Кримінального процесуального кодексу України, яка передбачає, що розслідування злочинів, вчинених на території Державної кримінально-виконавчої служби України, проводитиметься слідчими органами цієї ж Служби. УГСПЛ **висловила позицію**, що таке положення законодавства не відповідає положенням Конституції України та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, адже порушує принцип ефективного розслідування злочинів. 24 квітня 2018 року КСУ прийняв **рішення** по цій справі, врахувавши позицію УГСПЛ, і визнав неконституційними повноваження слідчих Державної кримінально-виконавчої служби розслідувати злочини у місцях несвободи.

Справа щодо мирних зібрань (конституційність ч. 6 ст. 182 КАС України)

6 квітня 2017 року КСУ розглянув **справу** щодо ефективності апеляційного оскарження рішень про заборону мирних зібрань. Юристи УГСПЛ висловили **позицію**, відповідно до якої існуюче регулювання проведення мирних зібрань, а саме судова процедура розгляду, забезпечує достатній судовий захист у значенні статті 39 та 55 Конституції України. Також у правовій позиції відзначено, що скасування оскаржуваної норми призведе до несприятливих наслідків для захисту права на мирні зібрання, у зв'язку з цим питання належного регулювання розгляду справ про обмеження мирних зібрань повинно бути розглянуто Верховною Радою України.

Подано конституційну скаргу про визнання неконституційною ч.5 ст. 176 КПК України. Оскаржуване положення передбачає, що особи, які підозрюються у вчиненні злочинів проти основ національної безпеки України; злочинів, пов'язаних з терористичною діяльністю та деяких інших злочинів проти громадської безпеки, не можуть бути звільнені з-під варти на період досудового розслідування та судового розгляду. УГСПЛ **вважає**, що таке

положення порушує гарантії Конституції України, а саме: право на свободу, принцип верховенства права, звужує обсяг існуючих прав людини, призводить до дискримінації осіб. КСУ відкрив конституційне провадження за скаргою.

Конституційна скарга – це новий механізм правового захисту, який було запроваджено в Україні у 2016 р. в результаті внесення змін до Конституції України. Інститут конституційної скарги є додатковим інструментом захисту громадян на національному рівні.

“PRECEDENT UA – 2017”

Центр стратегічних справ продовжує проводити дослідження національної судової практики щодо застосування практики Європейського суду. Дослідження національної судової практики «Precedent UA - 2017» присвячено вивченню питання релевантного застосування українськими суддями рішень Європейського суду з прав людини проти України з порушення статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (кримінальне провадження). Було вивчено 157 рішень ЄСПЛ та близько 1 млн національних судових рішень в електронному Єдиному державному реєстрі судових рішень.

ДОСЛІДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

PRECEDENT UA

Мережа громадських приймалень (ГП)

Максим Щербатюк,
керівник мережі громадських
приймалень УГСПЛ

Мережа громадських приймалень УГСПЛ – найбільша в Україні недержавна правозахисна мережа громадських приймалень, яка нараховує 21 представництво. П'ять з них – в містах Маріуполь, Краматорськ, Покровськ, Слав'янськ, Торецьк - розташовані в Донецькій області – в безпосередній близькості до зони проведення ООС.

Лева частина питань, з якими звертаються в правозахисні організації – порушення прав людини. В 2017 році до нас за допомогою звернулися 15105 осіб. Більшість звернень надійшли від вимушених переселенців – 4510 (30%). У людей, які вимушено залишили свою домівку через військові дії, виникає безліч проблем – нарахування та припинення соціальних виплат, трудові спори, реєстрація фактів народження та смерті на непідконтрольній території, стягнення кредитів та інших видів заборгованостей.

В 2017 році юристи склали 2781 процесуальний документ по справах клієнтів, представляли в судах 208 справ, до міжнародних інстанцій передали 86 звернень.

ПРИКЛАДИ ДЕЯКИХ УСПІШНИХ СПРАВ:

► <http://helsinki.org.ua/articles/yurysty-uhspl-u-sumah-dopomohly-bahatoditnij-rodyini-otrymaty-status-vnutrishno-peremischenyh-osib/>

► <https://helsinki.org.ua/articles/sumski-pravozahysnyky-dopomohly-vidnovyty-pravona-hromadyanstvo-dlya-nepovnlitnoji-dytyny-vymushenih-pereselentsiv/>

► <https://helsinki.org.ua/articles/sumska-pryjmalnja-uhspl-dopomohla-vymushenomupereselentsyu-vidnovyty-vtrachenyj-pasport/>

«Юристи УГСПЛ у Сумах допомогли багатодітній родині отримати статус внутрішньо переміщених осіб»;

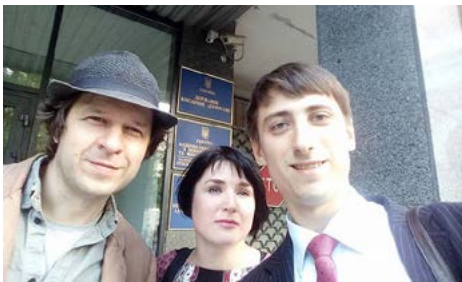
«Сумські правозахисники допомогли відновити право на громадянство для неповнолітньої дитини вимушених переселенців»;

«Приймальня УГСПЛ допомогла вимушеному переселенцю відновити втрачений паспорт»;

Допомога клієнтам також надавалася і за колективними зверненнями. Так, до громадської приймальні в м. Дніпро звернулися мешканці гуртожитку УТОГ зі скаргами на умови проживання. Адвокаційна кампанія завершилася успіхом.

У квітні 2017 р. до приймальні Краматорська звернулася громадянка Р. з Горлівки по допомогу у зв'язку зі смертю її матері, яка сталася на території Горлівки. Жінка мала на руках свідоцтво про смерть матері, видане на території «ДНР», яке на території України вважається недійсним (на підставі п.1-3 ст.9 ЗУ «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території» №1207-VII від 15.04.2014 р.). Жінка хотіла отримати допомогу на поховання та залишок пенсії, але за документами, які вона мала на руках, це було неможливо. Юристами приймальні була підготовлена заява до суду про встановлення факту смерті. Після отримання позитивного рішення суду, відповідний відділ державної реєстрації актів цивільного стану управління юстиції провів реєстрацію факту смерті та видав жінці свідоцтво про смерть, на підставі якого вона змогла оформити необхідні виплати. Подібні звернення є найчастішими в діяльності приймальні.

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКИЙ НАПРЯМОК РОБОТИ ПРИЙМАЛЕНЬ УГСПЛ

Ще одним з напрямків роботи мережі приймалень є інформаційно-просвітницький. Подолання правового нігілізму, недовіри населення до можливості захисту прав людини в державі – важливий момент в роботі правозахисників. Теми обиралися різні – новели законодавства, впровадження реформ (пенсійної, медичної), права людини в розрізі спілкування з поліцією, захист від домашнього насильства, тощо. Протягом року був проведений 291 захід, під час яких слухачам розповідали про новели законодавства, навчали алгоритмам захисту прав.

У період з 25 листопада (Міжнародного дня боротьби із насильством щодо жінок) до 10 грудня (Міжнародного дня захисту прав людини) в Україні проходила акція «**16 днів**

протидії гендерно-обумовленому насильству». Мета – ознайомити учасників з поняттями «гендер», «гендерно-обумовлене насильство». Також, серед задач заходу організатори поставили обговорення особливостей законодавства, пануючих в суспільстві стереотипів та проблемних питань, з якими зіштовхуються правозахисники/правозахисниці, державні службовці та громадські активісти/активістки під час своєї роботи.

Під час проведення заходу обговорювалися поняття гендеру, ролей жінок та чоловіків у суспільстві, правові засади рівності між чоловіками та жінками, існуючі стереотипи, активне використання фемінітивів. Ще дивилися ролики, грали, робили певні висновки та доповнювали один одного.

В серпні 2017 року приймальні УГСПЛ, які працюють в рамках проекту USAID на території Сумської, Донецької та Дніпропетровської областей, виступили з ініціативою об'єднання зусиль державних та недержавних організацій, які надають безоплатну правову допомогу в регіонах. Були проведені мережеві круглі столи **«Доступ до безоплатної правової допомоги. Державні та недержавні суб'єкти надання. Проблеми. Досягнення. Синергія»**. Результатом стало підписання меморандумів про співпрацю та закладені підстави для створення систем перенаправлення клієнтів.

В 2017 році юристами в рамках діяльності мережі громадських приймалень УГСПЛ був проведений моніторинг місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги, який здійснювався за підтримки американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Програми «Нове правосуддя». Зроблено звіт, який описує ключові елементи та основні показники діяльності системи надання безоплатної правової допомоги з точки зору доступності, зручності та ефективності отримання правової допомоги для клієнтів БПД. З результатами звіту можна ознайомитися за посиланням.

► <http://sumy.today/sumchan-vchyly-formuvaty-kulturu-gendernoyi-rivnosti>

► <http://sumy.legalaid.gov.ua/ua/pres-tsentr/novyny/pravovi-aspekty-gendernoi-rivnosti-obhovoriuvaly-u-sumakh>

► <http://www.soc-zahyst.sm.gov.ua/index.php/uk/1263-pravovi-aspekty-gendernoyi-rivnosti>

► <https://helsinki.org.ua/articles/hromadski-prijimalni-uhsp-vyslovylys-za-ob-jednannya-zusy/>

► https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2017/12/NEW_ZVIT-Rezultaty-monitorynhu-BPP3-1.pdf

Освітня діяльність

Сергій Буров,
керівник освітнього напрямку
УГСПЛ

Дар'я Свиридова,
координатор програми освіти для
юристів та адвокатів УГСПЛ

► <https://hrs-course.helsinki.org.ua/>

► http://humanrightshouse.org/Projects/ILIA_RU/index.html

► <https://helsinki.org.ua/artides/startuvav-nabir-na-navchalnyj-kurs-standarty-prav-lyudyny-u-praktytsi-advokativ-ta-suddiv/>

ОСВІТА ДЛЯ ЮРИСТІВ ТА АДВОКАТІВ

Протягом 2017 року Освітній напрямок УГСПЛ у рамках навчання юристів працював у двох основних проектах, а саме:

Навчальний курс «**Стандарти прав людини в практиці адвокатів та суддів**»;

Програма «**Міжнародне право для захисту громадських інтересів (курс навчання - EHREL)**»

Навчальний курс «Стандарти прав людини в практиці адвокатів та суддів».

Це унікальний продукт УГСПЛ, освітній інструмент посилення професійного потенціалу українських адвокатів та суддів на захист прав і свобод людини.

У рамках навчального курсу була створена електронна платформа курсу для онлайн-навчання в партнерстві з Мережею ДПЛ. Надалі цей досвід і розроблений майданчик можуть бути використані в роботі інших країн і передані іншим структурам, які мають намір проводити навчання з теми прав людини для юристів.

1 березня 2017 року відбувся брифінг з нагоди старту навчального курсу «Стандарти прав людини в практиці адвокатів та суддів». Було презентовано курс та оголошено про старт набору на курс учасників.

Акцент навчальної програми цього циклу – захист прав людини в умовах збройного конфлікту і робота в умовах правосуддя перехідного періоду.

▶ очний семінар: <https://helsinki.org.ua/articles/vidbulys-pershi-seminari-navchalnoho-kursu-standarty-prav-lyudyny-v-praktytsi-advokativ-ta-suddiv/>

▶ очний семінар: <https://helsinki.org.ua/articles/u-kyjevi-vidbuvsya-druhij-ochnyj-seminar-u-ramkah-navchalnoho-kursu-standarty-prav-lyudyny-v-praktytsi-advokativ-ta-suddiv/>

▶ очний семінар: <https://helsinki.org.ua/articles/u-kyjevi-vidbuvsya-tretij-ochnyj-seminar-dlya-advokativ-ta-suddiv-z-temy-pravo-na-spravedlyvyj-sud/>

▶ очний семінар: <https://helsinki.org.ua/articles/advokaty-ta-suddiv-proshly-navchalnyj-seminar-u-hspl-pravo-na-povahu-pryvatnoho-ta-simejnoho-zhyttya/>

▶ очний семінар: <https://helsinki.org.ua/articles/vidbuvsya-p-yatyj-ochnyj-seminar-u-ramkah-navchalnoho-kursu-standarty-prav-lyudyny-v-praktytsi-advokativ-ta-suddiv/>

▶ <https://helsinki.org.ua/articles/u-biloruskomu-domi-prav-lyudyny-v-lytvi-vidbuvsya-seminar-z-prava-na-spravedlyvyj-sud-dlya-advokativ-ta-suddiv/>

Командою курсу розроблено 5 онлайн-модулів і 5 очних семінарів (експертні методики та матеріали, авторські лекції) з 5 тем, навчання за якими проходили відібрані на курс учасники з усієї України:

- **Теорія та історія прав людини**, європейська система захисту прав людини;
- **Право на справедливе правосуддя** (стаття 6 ЄКПЛ);
- **Право не піддаватися тортурам**, нелюдському поводженню та право на свободу та особисту недоторканість (статті 3 та 5 ЄКПЛ);
- **Право на повагу приватного** та сімейного життя (ст. 8 ЄКПЛ);
- **Право на безперешкодне** користування майном (стаття 1 Протоколу Першого).

Матеріали курсу постійно оновлюються. Йде робота над підготовкою та впровадженням 2 нових курсів щодо захисту прав адвокатів та міжнародного гуманітарного права.

На участь в курсі подали свої заявки більше 300 кандидатів, серед яких командою курсу та залученими експертами й партнерами було відібрано 35 учасників – 17 адвокатів та 18 суддів з 18 регіонів України. Успішно впроваджується формат спільного тривалого навчання суддів та адвокатів.

Організовано 2 міжнародні навчальні поїздки:

- **«Право на справедливий суд:** стандарти ст.14 МПГПП та ст.6 ЄКПЛ у ракурсі кримінального процесу», 25-27 серпня 2017 року (Вільнюс, Литва).
- **«Індивідуальні звернення до КПЛ та інші механізми захисту прав людини в системі ООН», 8-10 грудня 2017 року (Вільнюс, Литва).**

Також серед поточних результатів курсу варто відзначити активну участь адвокатів, що навчаються на курсі, в підготовці звіту УГСПЛ про ризики роботи адвокатів в умовах збройного конфлікту в Україні (готується до публікації).

Навчання цього циклу курсу буде тривати до травня 2018 року.

Програма «Міжнародне право для захисту громадських інтересів (ILIA Stronger)»

Це проект для юристів і правозахисників, що впроваджується Мережею Домів прав людини з партнерами в 5 країнах (Азербайджан, Білорусь, Молдова, Росія, Україна), з метою навчання юристів і правозахисників міжнародним інструментам захисту прав людини, сприяння імплементації міжнародних стандартів прав людини в національну практику та забезпечення кращого захисту правозахисників і жертв порушень прав людини.

В рамках програми в поточному році українська команда брала участь в загальній координації оновлення та розробки нового циклу програми - ILIA Stronger. А також імплементації окремих елементів програми на національному рівні;

Команда організувала участь українських випускників в навчанні на курсі HELP Ради Європи в партнерстві з програмою ILIA Stronger та підготовку візиту українських адвокатів до структур Ради Європи.

Крім того, протягом року було проведено декілька експертних консультацій, навчальних заходів з тем:

- **захисту прав людини** в умовах збройного конфлікту в Україні у співпраці з Асоціацією розвитку суддівського самоврядування України;
- **роботи з документування** та розслідування воєнних злочинів для команд юристів УГСПЛ, та партнерів – юристів та адвокатів РЦПЛ, працівників прокуратури АРК.

Олександра Козорог,
координатор програми
формальної освіти УГСПЛ

ФОРМАЛЬНА ОСВІТА

Адвокація виконання зобов'язань держави з реалізації Національної стратегії в сфері прав людини щодо підвищення рівня обізнаності у сфері прав людини та впровадження освіти в сфері прав людини в національну систему освіти

За ініціативи Української Гельсінської спілки з прав людини та Освітнього Дому з прав людини в Чернігові, за сприяння Міністерства освіти і науки України була організована діяльність з питань оптимізації спільної роботи в рамках реалізації Національної стратегії у сфері прав людини щодо підвищення рівня обізнаності у сфері прав людини, а також – з метою об'єднання зусиль та інтенсифікації діалогу між правозахисними недержавним середовищем та державними органами влади.

► <https://helsinki.org.ua/artides/natsionalna-stratehiya-z-prav-lyudyny-try-ministerstva-ob-jednalys-dlya-jiji-realizatsiji/>

26 вересня була проведена експертна зустріч в МОН, під час якої учасники обговорили реальний стан виконання зобов'язань, визначених у Плані заходів з реалізації Національної стратегії та домовились про подальшу роботу. 29 грудня у Києві в Українському національному агентстві Укрінформ відбулась прес-конференція щодо діяльності на базі діючої експертної групи новоствореної робочої групи МОН, завданням якої стала розробка проекту Загальнодержавної програми з освіти в сфері прав людини та Плану дій з її впровадження. Важливим є те, що в рамках даної діяльності об'єднали свої зусилля представники трьох міністерств – Міністерства освіти і науки України, Міністерства юстиції України, Міністерства інформаційної політики України, недержавні громадські організації – Українська Гельсінська спілка з прав людини, Освітній Дім прав людини в Чернігові, «Батьки SOS», а також активно долучились представники міжнародних організацій - Координатори проектів ОБСЄ, проекту «DOCCU» – швейцарсько-українського освітнього проекту «Розвиток громадянських компетентностей в Україні», Amnesty International в Україні.

Робота зі школами з формування освітнього простору на засадах прав людини

► <https://helsinki.org.ua/artides/kurs-shkola-terytoriya-prav-lyudyny-pro-rozvytok-ta-spivpratsyu-2/>

У межах цієї діяльності було реалізовано другий цикл Всеукраїнського навчально-практичного курсу «Школа – територія прав людини», який складався з двох тренінгів для команд шкіл-учасниць, п'яти локальних тренінгів для шкільних громад, дистанційних сесій та проведення оцінки стану реалізації прав людини в закладах-учасницях проекту.

Ще п'ять шкіл-учасниць курсу «**Школа – територія прав людини**» з Хмельницької, Херсонської, Дніпропетровської, Волинської, Львівської областей розпочали активну діяльність щодо створення атмосфери поваги до прав людини в своїх закладах. У цих навчальних закладах відбувається аналіз нормативних актів та внесення змін до них. Формується дієва система шкільного самоврядування, забезпечуючи представлення у процедурі прийняття рішень всіх учасників навчально-виховного процесу. У цих школах проведено тренінги з представниками усіх учасників навчально-виховного процесу – учнями, вчителями, батьками, адміністрацією для налагодження співпраці та формування дієвих механізмів реалізації та захисту прав людини на території закладу. В тренінгах проекту взяли участь 60 учнів, 30 батьків, 40 учителів та 20 представників адміністрації. Всі заклади запроваджують системне вивчення прав людини під час навчально-виховного процесу, організують відповідну роботу з батьками та педагогічним колективом.

Було створено навчальний ресурс – методичний посібник, аналіз права, навчальні матеріали для використання в наступних етапах проекту та поширення серед навчальних закладів-учасників проекту та інших зацікавлених представників, з метою подальшого впровадження сталих і ефективних змін в освіті і популяризації принципів та стандартів прав людини.

Створена та функціонує мережа шкіл, що виявили бажання будувати свій освітній простір на принципах прав людини. Школи проводять спільні заходи – акції, флешмоби, онлайн-конференції, дискусії, обмінюються досвідом через фейсбук-групу «**Школа – територія прав людини**».

Розвиток культури прав людини, а також зацікавленості і інформування щодо актуальних питань в сфері прав людини за допомогою освітніх заходів

Велику роль в просуванні цінностей прав людини відіграла мандрівна освітня виставка «**Кожен має право знати свої права**». За період з січня по серпень виставку відвідали більше 12500 відвідувачів в 17 населених пунктах десяти областей України (серед них – 10 із Луганської та Донецької областей, що пов'язано з викликами, що виникли в результаті збройного конфлікту на Сході).

► <https://helsinki.org.ua/articles/mandrivna-osvitnya-vystavka-kozhnen-maje-pravo-znaty-svoji-prava-zavershyla-svoyu-robotu-v-misti-dnipri/>

Підготовлено 190 гідів для виставки серед учнівської та студентської молоді. Виставка дозволяє привертати увагу широкого кола людей до проблем, пов'язаних з правами людини, мобілізувати місцеві громади, впливати на офіційну освіту, як на учнів і студентів, так і на педагогів, які в свою чергу стають ретранслятором інформації про цінності прав людини в сучасному світі.

Також були проведені два конкурси – учнівських есе та навчально-методичних розробок з прав людини для педагогів. Призерів та лауреатів конкурсу учнівських есе обрали серед 698 учасників з 22 областей України. В роботах учні розповідали, зокрема, про своє бачення прав людини в умовах збройного конфлікту, реалізацію прав людини особами з інвалідністю і представниками національних меншин, свободу слова, права людини онлайн, право на життя та права дитини. Значна кількість робіт піднімала питання взаємовідносин та дотримання прав людини в шкільному колективі, між дорослими та дітьми. Велика кількість робіт надійшла від дітей з сільської місцевості та маленьких містечок. Про права людини також більше почали говорити діти на сході України – в Донецькій та Луганській областях.

Призерів та лауреатів конкурсу навчально-методичних розробок обирали серед 118 педагогів-учасників з 19 областей України. Урочиста церемонія нагородження відбулась 19 січня 2018 року в Офісі Уповноваженого з прав людини Верховної Ради України.

У партнерстві з Центром інформації про права людини 31 жовтня в America House Kyiv була проведена публічна дискусія «**Права людини в школі: як популяризувати цінності серед дітей**», в ході якої були презентовані результати пілотного моніторингу стану освіти у сфері прав людини та дотримання принципів прав людини у навчально-виховному процесі в школах, проведеного Українською Гельсінською спілкою з прав людини.

Практично-орієнтована імплементація прав людини в систему вищої освіти через зміцнення партнерства між неурядовими організаціями та вишами

На базі офісу УГСПЛ розпочато роботу з формування системного підходу до залучення студентів вишів до практичного виконання програмних завдань Спілки.

Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка став першим університетом, який до варіативної частини навчального плану включив у 2016- 2017 році для студентів II курсу магістратури (спеціалізація Міжнародний захист прав людини) курс «Практикуму з правозахисної діяльності». Спільна діяльність апробації курсу під час першого року комплексного поєднання ресурсів громадської спілки та академічної спільноти дозволила напрацювати цілісний підхід до викладання і практичного придбання знань та вмінь. Таким чином, був розроблений Навчально- методичний комплекс курсу «Практикум з правозахисної діяльності», а саме Навчальна та

► <https://helsinki.org.ua/articles/pravozahysnyky-tishatsya-rezultatam-pravozahysnoho-konkursu-i-zazdryat-joho-uchasnykam/>

Робоча програма курсу. Навчальна дисципліна «Практикум з правозахисної діяльності (Юридична клініка з прав людини)» стала складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців за освітнім рівнем «магістр» зі спеціальності 293 «міжнародне право» галузі знань 29 «міжнародні відносини». Ця дисципліна входить до циклу дисциплін вільного вибору студента. Викладається в другому семестрі другого курсу магістратури в обсязі 120 академічних годин експертами УГСПЛ. До розгляду під час курсу надано 14 тем крім того, саме експерти УГСПЛ мали змогу запропонувати теми курсу виходячи з нових правозахисних викликів сучасної України, наприклад

- **Специфіка та проблеми** роботи українських правозахисників в умовах збройного конфлікту;
- **Особливості правового забезпечення** учасників АТО;
- **Фіксування та документування** порушень прав людини. Особливості збору доказів на підтвердження порушень міжнародного гуманітарного права;
- **Механізми компенсації збитків** та завданої шкоди жертвам збройного конфлікту. Особливості притягнення осіб до кримінальної відповідальності за злочини, вчинені у АРК та ОРДЛО.

В 2017-2018 навчальному році навчальна дисципліна «Практикум з правозахисної діяльності (Юридична клініка з прав людини)» викладалася окремим модулем в березні-квітні на базі УГСПЛ з залученням провідних експертів Спілки – Олега Мартиненка, Алли Благої, Олексія Біди, Богдана Мойси, Сергія Мовчана. Кожного четверга, протягом місяця, студенти знайомилися із практичною роботою правозахисників у різних напрямках. Вхід на лекції був відкритим для усіх бажаючих, але лише студенти-магістри, майбутні юристи з міжнародного права отримували практичні завдання у вигляді «кейсів» для самостійного опрацювання. Всі кейси що надавалися експертами, були пов'язані з реальною діяльністю громадської спілки або зі зверненнями громадян до приймалень спілки.

Максим Єлігулашвілі
координатор програми
неформальної освіти УГСПЛ

► <https://helsinki.org.ua/articles/osvita-z-prav-lyudyny-aktualna-zavzhdy/>

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА

Активізація участі молоді та громадських активістів у захисті прав людини та їх промоції.

У межах цієї діяльності УГСПЛ запропонувала комплексний підхід, а не разові освітні дії. Так відбувались заходи з мережування випускників програми «**Розуміємо права людини**» та учасників освітніх заходів УГСПЛ за допомогою Всеукраїнської молодіжної школи з прав людини, яка проходила у липні 2017 року. Впродовж школи учасники – активна молодь 18-28 років з усієї України, – змогли розширити свої знання щодо прав людини, механізмів їх захисту та громадського активізму. Вони також навчились помічати права людини та їх порушення у повсякденному житті, планувати ефективну діяльність у сфері прав людини. Для перетворення знань в навички, впродовж 24-годинного марафону було розроблено низку публічних мирних акцій, спрямованих на просування, захист прав людини та протидію дискримінації.

Для забезпечення різнорівневої взаємодії випускників, учасників освітніх заходів та підвищення їх професійного та особистісного рівня було організовано серію підтримуючих заходів – тижневі стажування у відомих правозахисних організаціях, конкурси локальних правозахисних міні-проектів, мережеві дії та акції. Наприклад:

У Вінниці 21-23 квітня було проведено захід для молоді “**SetUp Human Rights**”, під час якого крім ознайомлення із правами людини та механізмів їх захисту, учасників також навчили гри у дебати для закріплення знань. Натомість у Полтаві цільовою аудиторією благодійна організація «Світло надії» обрала представників місцевих медіа, які мали змогу навчатися впродовж заходу, організованому 27 квітня, протидії домашньому та гендерно обумовленому насильству. 3-5 травня для школярів декількох сіл Снятинського району Івано-Франківської області було організовано тренінг щодо базового вступу до теми прав людини.

12-13 травня у Херсоні освітяни, бібліотекарі та представники громадського сектору вивчали принципи толерантності в освітніх закладах. А вже 29-30 липня у Львові відбувся семінар з прав людини на тему запобігання та реагування на насильство/жорстоке поводження з дітьми у навчальних закладах для вчителів та керів-

ництва шкіл. Одночасно в Івано-Франківську відбувся інший семінар, який мав за мету навчити вчителів та активних батьків тому, як забезпечити якісний захист прав школярів, поширити розуміння прав людини в шкільному середовищі. 26-28 липня пройшов захід «Права людини для просунутих: підходи до правозахисного активізму», який зібрав досвідчених правозахисників у ОДПЛ-Чернігів.

17-21 та 24-28 липня два експерти ГО «Вінницький Дебатний Клуб», які є випускниками РПЛ, пройшли стажування в ГО Моніторів Національного превентивного механізму «Україна без тортур» (м. Київ) з метою поглиблення знань і навичок розробки, реалізації та оцінки моніторингових проектів у сфері захисту прав людини в цілому, та детального ознайомлення з практикою національного превентивного механізму. Стажери також вивчали досвід ГО «Точка опори» (м. Київ) з проведення моніторингу в сфері дискримінації (а саме, інструменти, механізми, шляхи візуалізації та поширення), а також більш детально ознайомилися з індексом корпоративної рівності.

У грудні відбулась наступна серія локальних освітніх заходів випускників. Так 10-12 грудня проведено «**Вступний тренінг з прав людини для громадських активістів Вінницької області**» у Хмельнику, 14-15 грудня – тренінг «**Права людини та гендерна рівність**» в Ужгороді, 15-17 грудня – тренінг «**Права людини для всіх**» в Кременчуці, останнім відбувся тренінг «**Права дитини**» в Тернополі – 25-26 грудня.

Відповідь на виклики гуманітарної кризи та збройного конфлікту в Україні

З початком окупації Криму, збройного конфлікту на сході України наше суспільство зіштовхнулось з абсолютно новим виміром викликів. Розуміючи це, експерти та правозахисники спробували сконцентрувати свої зусилля щодо дій, спрямованих на поширення знань з міжнародного гуманітарного права та дій, спрямованих на започаткування діалогових ініціатив.

Так у рамках дій з розробки освітнього курсу з міжнародного гуманітарного права (МГП), що орієнтований на різні цільові групи,

► <https://helsinki.org.ua/articles/osvityany-shukaly-shlyahy-poperedzhennya-nasylstva-v-shkoli-ta-vidpratsovuvaly-mehanizmy-reahuvannya-na-joho-proyavy/>

► <https://helsinki.org.ua/articles/valentyna-potapova-henderne-nasylstvo-tse-velyka-problema-aby-zminyty-sytuatsiyu-na-krasche-potribni-informuvannya-ta-prosvita/>

було розроблено та презентовано просвітницькі плакати, інформаційні ролики та посібник з основ МГП для широкого загалу. Ми намагались апелювати до якомога ширшої аудиторії – як фахівців, так і цивільного населення – для підвищення обізнаності щодо актуальних для українських реалій положень МГП.

Наша робота була спрямована не тільки на розробки освітніх та просвітницьких продуктів. Ми на практиці намагались провести їх тестування відповідно до запитів та потреб цільових аудиторій. Так 17-18 грудня 2017 року було проведено семінар **«Основи міжнародного гуманітарного права»** у співпраці з Українською асоціацією міжнародного права. У заході, основною метою якого була апробація навчально-методичних матеріалів, розроблених УГСПЛ, взяли участь викладачі різних вищих навчальних закладів з Харкова, Одеси, Києва, Дніпропетровська та інших областей, які залучені до викладання міжнародного гуманітарного права.

Щодо діалогових заходів, то 24 лютого в м. Києві відбувся круглий стіл **«Українсько-російський діалог: можливості громадянського суспільства»**. Даний захід був партнерською ініціативою з ОДПЛ-Чернігів і його метою було презентація та обговорення діяльності діалогових та миротворчих ініціатив, які реалізуються громадськими організаціями та міжнародними інституціями для врегулювання збройного конфлікту на сході України.

Працювали експерти і тренери і з проблемою інтеграції та активізації переміщених навчальних закладів. Так 22-26 лютого в Освітньому домі прав людини-Чернігів (ОДПЛ-Чернігів) для студентів Таврійського національного університету/ ТНУ (з Криму, який розташовано у м. Київ). Основну аудиторію становили студентські лідери (члени студентських рад), а також студенти з активною громадською позицією, які намагались розібратись у філософії й еволюції прав людини та зрозуміти, як виглядає їх сучасна концепція. Отже, учасники опанували основи критичного мислення, завдяки методу «живі книги» познайомились з різними напрямками правозахисної роботи в УГСПЛ та з можливостями використання документального кіно про права людини Docudays UA як інструмента просвіти в сфері прав людини.

В результаті, було створено три ініціативні групи для реалізації міні-проектів з демократизації освітніх процесів університету:

- **ініціатива «Прокачай знання: студентський контроль за кадровою політикою університету»;**
- **ініціатива «Група ініціативних амбітних студентів: забезпечення комфортних умов навчального процесу»;**
- **ініціатива «Будуємо університет разом: ТНУ центр тяжіння активних студентів».**

РОБОТА З МІСЦЕВОЮ ДЕМОКРАТІЄЮ ТА ПРАВАМИ ЛЮДИНИ

Місцеві громади, організації громадянського суспільства потребують не тільки фахової консультаційної допомоги щодо інструментів захисту власних прав, підходів, що базуються на правах людини. Але і навичок з моніторингу ситуації, планування дій, спрямованих на зміну або вирішення наявних проблем, засобів залучення громади. Саме тому 19-21 лютого 2017 року ОДПЛ-Чернігів команда експертів громадського правозахисту, представників Уповноваженого ВР України з прав людини, органів місцевого самоврядування виокремлювали базові права людини, значимі для територіальних громад, визначали способи їх групування й об'єктивного вимірювання. Під час зустрічі експертами з різних організацій та установ обговорено інструмент моніторингу та оцінювання діяльності місцевої влади щодо реалізації та захисту прав людини, деталізовано індикатори та систему оцінки та вимірювання за основними сферами реалізації та захисту прав людини, заснованими на повноваженнях місцевої влади.

Ключові ідеї, необхідні знання та практичні рекомендації, які були напрацьовані експертами, апробовані місцевими активістами, лягли в основу спеціального посібника «Права людини та місцева демократія», який був розроблений та презентований УГСПЛ.

ДІЇ, СПРЯМОВАНІ НА ЗАХИСТ ПРАВ ТА АКТИВІЗАЦІЮ ПРЕДСТАВНИКІВ ЛГБТКІ СПІЛЬНОТИ

У відповідь на зростання випадків атак на заходи чи активістів, які діють у просторі захисту прав ЛГБТКІ-спільноти, чи питань гендеру, УГСПЛ розпочала тривалу ініціативу з поширення інструментів та дій щодо захисту прав представників ЛГБТКІ-спільноти, а також протидії дискримінації. В 3 містах було організовано постійно діючу адвокатську підтримку представникам ЛГБТКІ-спільноти, що стали жертвами нападів чи дискримінації. Окрім того, на основі наявного практичного досвіду та напрацювань, організовано серію навчальних заходів для юристів, адвокатів та активістів, які працюють в цій сфері та надають різного виду допомогу представникам ЛГБТКІ. Ми зосередили увагу на висвітленні актуальних проблем та їх вирішенні (зокрема, питання, пов'язані із сексуальною орієнтацією та гендерною рівністю, злочини на ґрунті ненависті, а також національну судову практику у справах, пов'язаних із сексуальною орієнтацією та гендерною рівністю), а також розробці практичних порад у цій сфері.

Окрім того представники та експерти УГСПЛ долучились до системних дій з адвокатування змін на законодавчому рівні у межах роботи над втіленням «Національної стратегії з прав людини». Сконцентрувались і на участі у підготовці та проведенні одного з ключових публічних заходів у цій сфері – представник УГСПЛ увійшов до Організаційного комітету КиївПрайд 2018. А експерти проекту із захисту прав представників ЛГБТКІ-спільноти забезпечують захід юридичною підтримкою та правовою допомогою.

Адвокаційні спецпроекти УГСПЛ 2017

Борис Захаров,
керівник адвокаційного центру
УГСПЛ

Проведено:

43

прес-конференції
та прес-брифінги

35

круглих столів
і конференцій

36
разів

спікери УГСПЛ
виступали
на сторонніх івентах

5020
осіб

Кількість читачів
офіційної Twitter-
сторінки УГСПЛ
в грудні 2017 р.

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «ПОСТ-КОНФЛІКТНЕ ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ»

26-27 травня 2017 року у Києві відбувалася міжнародна наукова конференція «Пост-конфліктне правосуддя в Україні», яка стала можливою завдяки зусиллям Української Гельсінської спілки з прав людини, Європейського товариства міжнародного права і Української асоціації міжнародного права.

Більше 50 провідних експертів міжнародного права з Австралії, Азербайджану, Великої Британії, Данії, Італії, Казахстану, Канади, Нідерландів, Німеччини, Норвегії, Росії, США, України, Франції, Хорватії та інших країн долучилися до участі у заході.

Серед них варто відзначити президента Європейського товариства міжнародного права Андре Ноллкампера, президента Європейського комітету запобігання катувань Миколу Гнатовського, директора з досліджень Фонду «Wayamo Foundation & Africa Group for Justice and Accountability» Марка Керстена, Урядового уповноваженого України у справах Європейського суду з прав людини Івана Ліщину, доктора правознавства University College London Гаяне Нуріджанян, доктора Ludwig Maximilian University of Munich Валентину Полуніну, старшого дослідника Фонду Макса Планка Міндію Вашакмадзе, радника Міжнародного центру перехідного правосуддя Іллю Нузова, доктора Aarhus University Віто Тодесчіні, доктора наук Кембриджського університету Сару Ноуен, доктора Університету Манчестера Антала Беркса, доктора Університету прикладних наук Гааги Мікаеля Вагіаса, доктора Університетського коледжу Лондона Ральфа Вайлда, експерта Ради Європи Ліліана Апостола та інших.

Найбільш знаковими під час роботи міжнародної конференції були виступ та презентація книги «Східно-Західна вулиця» професора Університетського коледжу Лондона Філіпа Сандса, лекція зірки світового рівня у сфері захисту прав людини – колишнього судді Конституційного Суду Південної Африки Альберта Закса, а також виступ одного з авторів міжнародного кримінального права – професора Університету Де Поля Шерифа Бассіуні.

Впродовж двох днів обговорювалися такі питання, як втілення стандартів міжнародного права в галузі прав людини і міжнародного гуманітарного права під час і після збройного конфлікту; використання механізмів пост-конфліктного правосуддя для «гібридних» збройних конфліктів; позитивні зобов'язання держави за міжнародним кримінальним правом; роль міжнародних судових органів; комісії зі встановлення істини; амністії; процес пост-конфліктного примирення; відшкодування шкоди жертвам збройних конфліктів тощо.

Актуальність тем, пов'язаних із перехідним правосуддям в світі загалом та Україні зокрема, була підтверджена активною участю в роботі панелей авторитетних суддів Європейського суду з прав людини Еріка Мьозе, Ксенії Туркович та Анни Юдківської.

За результатами дводенної роботи були **опубліковані** тези міжнародної наукової конференції «Пост-конфліктне правосуддя в Україні».

► <https://helsinki.org.ua/articles/u-kyjevi-vidbuvajetsya-mizhnarodna-konferentsiya-post-konfliktne-pravosuddya-v-ukrajini/>

► <https://helsinki.org.ua/articles/finalnyj-den-mizhnarodnoji-konferentsiji-z-post-konfliktnoho-pravosuddya/>

► <https://helsinki.org.ua/articles/post-konflikte-pravosuddya-praktykum-dlya-ukrajinskyh-yurystiv/>

Олена Сапозжникова,
координатор адвокаційної
кампанії Думайдан 2017

«ДУМАЙДАН-2017: ГУРТУЙМОСЯ БІЛЯ ШАТРА ПОРОЗУМІННЯ»

«Думайдан» – це адвокаційний спецпроект, створений УГСПЛ у 2016 році. Він об'єднує в собі декілька форм діяльності в одній щорічно обраній темі: експертне обговорення спеціалістів УГСПЛ та зовнішніх експертів, стратегічне ведення справ юристами ЦСС, проведення зустрічей з представниками громад та владою, розробку проекту змін до законодавства, обговорення теми з широкою громадськістю на круглих столах тощо.

Проект «Думайдан-2017» стартував в січні 2017 року. Тоді був сформований пул співorganizаторів та партнерів: Громадська спілка «Українська Гельсінська спілка з прав людини», Всеукраїнська спілка громадських організацій «Конгрес Ромен України», Міжнародний фонд «Відродження», МБФ Ромський жіночий фонд «Чіріклі», ГО Платформа для змін «Ре:Дизайн», Конгрес національних громад України, Асамблея національностей України, Рада національних спільнот України, Громадська організація «Центр Права», Міжнародна громадська організація «Інтернаціональний Союз». Проект реалізується за підтримки Міжнародного фестивалю документального кіно про права людини Docudays UA, Центру Української Культури та Мистецтв, Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України. Була визначена тема - «порозуміння», а також було прописано орієнтовний план роботи в цьому напрямку. Метою проекту цього року є визначення причин непорозуміння між людьми з різних етнічних груп та культурним бекграундом в суспільстві України, пошук шляхів їх усунення.

В лютому-березні 2017 року відбулися обговорення проблем непорозуміння в українському суспільстві та викреслені головні проблеми разом із описом ідеї, мети, завдань, інструментів тощо в проекті резолюції. Також було розпочато створення «шатра порозуміння» з клаптиків різнокольорової матерії шляхом прове-

► <https://precedent.in.ua/2017/04/05/dumajdan-shukaye-prychyny-etnichnyh-neporozumin>

► <https://precedent.in.ua/2017/04/25/zayava-shhodo-podij-u-kyjevi-yaki-nosyat-harakter-etnichnyh-chystok/>

► <https://precedent.in.ua/2017/04/25/ofitsijne-zvernennya-do-volodymyra-grojsmana-shhodo-znyshhennya-romskyh-poselen-pid-chas-pidgotovky-do-yevrobachennya/>

► <https://precedent.in.ua/2017/04/25/pres-konferentsiya-hto-vidpovist-za-pidpal-styhijnyh-poselen-naperedodni-yevrobachennya/>

► <https://helsinki.org.ua/events/vseukrajinskyj-konkurs-ese-shlyahy-porozuminnya/>

► <https://precedent.in.ua/2017/06/18/zaprosuyemo-na-pres-konferentsiyu-dumajdan-2017-gurtujmosya-bilya-shatra-porozuminnya-shukayemo-prychyny-dyskryminatsiyi/>

дення майстер-класів разом із обговоренням теми порозуміння в нашому суспільстві та пошуку шляхів покращення ситуації. Презентація проекту резолюції, ідеї проекту та частини створеного на той момент «шатра порозуміння» відбулося під час Міжнародного фестивалю документального кіно про права людини Docudays UA 30 березня 2017 року.

В квітні тривало доопрацювання резолюції, а також продовжувалося створення «шатра порозуміння» в офісі Української Гельсінської спілки з прав людини усіма бажаними. Від співорганізаторів проекту було подано та опубліковано на сайтах «Заяву щодо подій у Києві, які носять характер етнічних чисток» та «Офіційне звернення до Володимира Гройсмана щодо знищення ромських поселень під час підготовки до «Євробачення».

Була проведена прес-конференція на тему «Хто відповідь за підпал стихійних поселень напередодні Євробачення?»

В травні 2017 року Центром стратегічних справ УГСПЛ були підтримані дві стратегічні справи в рамках цього проекту: 1) спалення поселення в Києві неподалік озера Нижній Тельбін та примусове виселення людей з нього; 2) неправомірне затримання осіб ромської національності на Подолі в Києві. Зокрема, були відібрані пояснення в очевидців, досліджено обставини справи, оглянуто місця подій та подані заяви в правоохоронні органи. Також в травні був оголошений Всеукраїнський учнівський та студентський конкурс есе «Шляхи порозуміння». Отримано було 28 робіт з різних міст.

В червні 2017 року в УНІАН була проведена прес-конференція в рамках проекту «Думайдан-2017: гуртуємося біля шатра порозуміння. Шукаємо причини дискримінації».

► <https://precedent.in.ua/2017/07/01/dumajdan-2017-vyznachyv-shistoh-peremozhstiv-konkursu-eseyiv/>

► <https://precedent.in.ua/2017/07/20/dumajdan-nagorodyv-peremozhstiv-konkursu-eseyiv-za-tolerantnist/>

► <https://precedent.in.ua/2017/08/03/dumajdan-shyv-shatro-porozuminnya-u-cherinigovi/>

► <https://precedent.in.ua/2017/08/15/dumajdan-poshyv-polovynu-shatra-porozuminnya/>

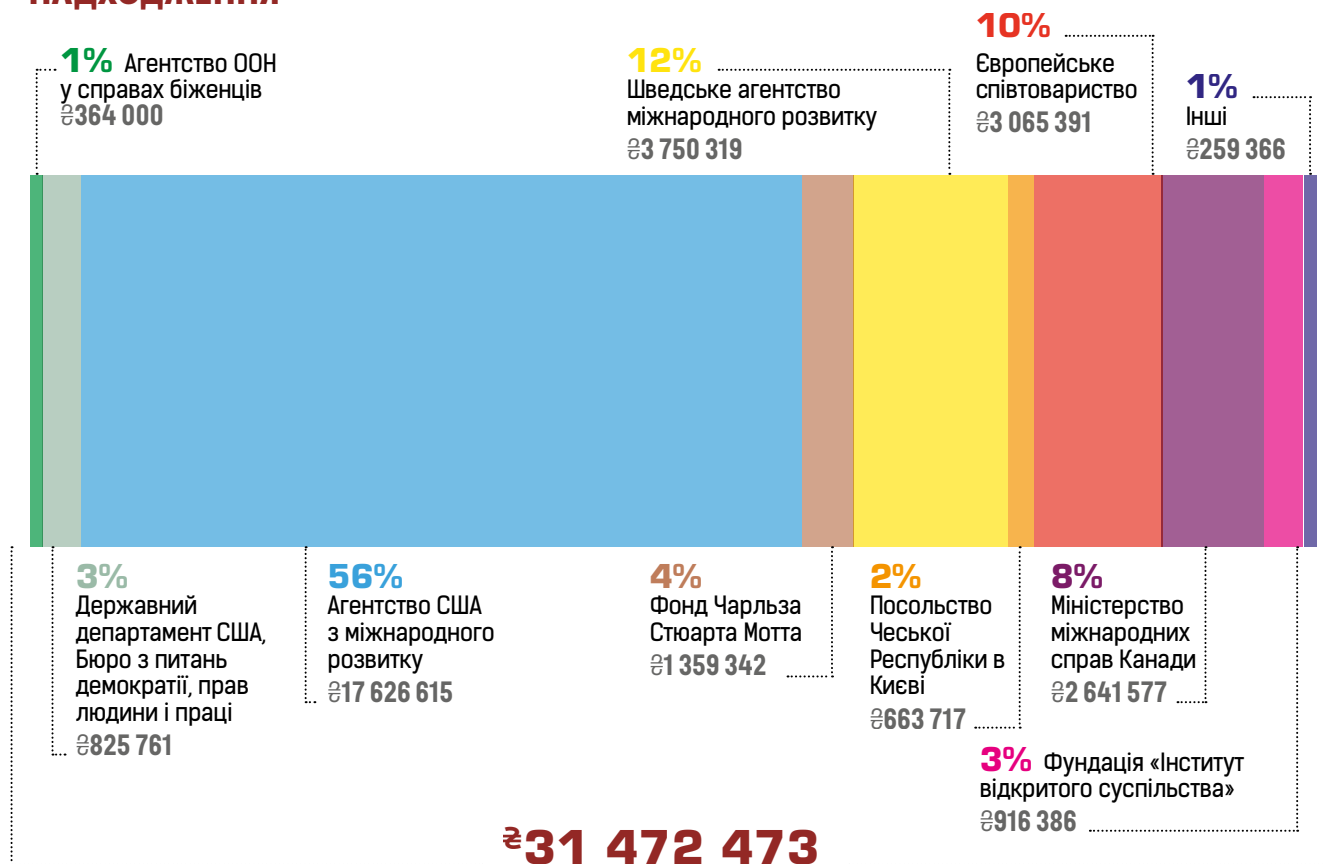
В липні 2017 року експертною комісією з представників співорганізаторів було визначено 7 переможців Всеукраїнського учнівського та студентського конкурсу «Шляхи порозуміння», а урочисте нагородження відбулося 18 липня в офісі Омбудсмана.

Також з серпня по грудень 2017 року відбулося 7 івентів зі створення «шатра порозуміння»:

1 грудня 2017 року в Чернівцях на З'їзді юридичних клінік відбулося обговорення проблем непорозуміння на заході «Івент толерантності і порозуміння України: Думайдан».

Фінансовий звіт УГСПЛ за 2017 рік

НАДХОДЖЕННЯ

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ:

Агентство США з міжнародного розвитку (USAID)	€17 626 615
Шведське агентство міжнародного розвитку (SIDA)	€3 750 319
Європейське співтовариство (EU)	€3 065 391
Міністерство міжнародних справ Канади	€2 641 577
Фонд Чарльза Стюарта Мотта	€1 359 342
Фундація «Інститут відкритого суспільства» (OSI)	€916 386
Державний департамент США, Бюро з питань демократії, прав людини і праці (US Department of States)	€825 760
Посольство Чеської Республіки в Києві	€663 717
Агентство ООН у справах біженців (UNHCR)	€364 000
Інші надходження	€259 366
ЗАГАЛЬНА СУМА:	€31 472 473

ПРОГРАМНІ ВИТРАТИ:

Оплата персоналу	€10 673 034
Субгранти для приймалень	€2 202 149
Оплата адвокатів та пов'язані витрати	€4 396 925
Гонорар експертів	€3 056 681
Переклад	€700 710
Публікації та промо-продукція	€1 243 898
Витрати на польові місії	€109 257
Публічні заходи	€2 163 061
Робочі зустрічі	€225 789
Тренінги та інші навчальні заходи	€2 396 602
Підтримка Чернігівського Дому прав людини	€408 629
Навчання персоналу	€104 469
Засідання керівних органів	€10 538
Участь у національних та міжнародних заходах	€475 887
Підтримка та оновлення сайтів та баз даних	€237 440
Поїздки	€70 297
Поштові витрати та доставка	€144 890
Обладнання та меблі	€419 754
Канцтовари та витратні матеріали	€86 999
Програмне забезпечення	€33 812
Обслуговування, підтримка та оновлення обладнання	€1 371
Книги, періодика та бази даних	€235 597
Зв'язок	€52 866
Оренда приміщення	€604 284
Непередбачені витрати	€6 439
Загалом Програмних Витрат	€30 061 378

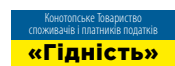
АДМІНІСТРАТИВНІ ВИТРАТИ:

Оплата персоналу	€5 159 211
Зовнішній аудит	€339 960
Зв'язок	€11 481
Обладнання та меблі	€50 590
Оренда приміщення	€127 976
Поштові витрати та доставка	€30 405
Банківські витрати	€149 070
Непередбачені витрати	€132 363
Загалом Адміністративних Витрат	€6 001 056

ЗАГАЛЬНА СУМА

€36 062 434

До складу спілки входять:

Конотопське товариство споживачів і платників податків «Гідність» – м. Конотоп Сумської області

Асоціація «Громадські ініціативи» – м. Кропивницький

Громадська організація MART – м. Чернігів

Сумське міське об'єднання громадян «Громадське бюро «Правозахист»

Одеська правозахисна група «Верітас»

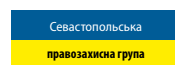
Всеукраїнське товариство політичних в'язнів і репресованих

Громадський комітет захисту конституційних прав та свобод громадян – м. Луганськ (нині у м. Київ)

Конгрес Національних Громад України (КНГУ)
Веб-сайт: kngu.org

Севастопольська правозахисна група

Центр правових та політичних досліджень «СІМ»,
Веб-сайт: centre7.org.ua

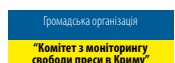
Херсонська обласна організація Комітету виборців України (ХОО КВУ)

Громадська організація «Південь»

Харківська правозахисна група

Громадська організація «Комітет з моніторингу свободи преси в Криму»

Чернігівський громадський комітет захисту прав людини

Чортківська міська громадська організація «Гельсінська ініціатива-XXI» – м. Чортків Тернопільської області

Одеське обласне відділення Комітету виборців України

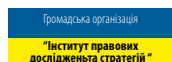
Громадська організація «Флора» – м. Кропивницький

Громадська організація «Територія успіху» – м. Кропивницький

Екологічно-гуманітарне об'єднання «Зелений Світ» – м. Чортків

Громадська організація «Інститут правових досліджень та стратегій» – м. Харків

Херсонський обласний фонд милосердя та здоров'я

Східноукраїнський центр громадських ініціатив

Хмельницька обласна громадська організація «Подільська правова ліга»

Чугуївська правозахисна група – м. Чугуїв, Харківської області

Правозахисна група «Січ» – м. Дніпро

Волинська Обласна Громадська Організація «Центр Правової Допомоги» – м. Ковель, Волинської області

Керівні органи

ПРАВЛІННЯ

Людмила Клочко

голова Правління УГСПЛ, Харківська правозахисна група

Олександр Степаненко

голова ГО «Зелений Світ», м. Чортків

Андрій Місяць

голова ГО «Подільська правова ліга»

Наталія Бімбірайте

голова правління Херсонської міської громадської організації «Культурний центр Україна – Литва»

Дементій Бєлий

голова Херсонської обласної організації Комітету виборців України, м. Херсон

Інга Дудник

голова ГО «Територія успіху», м. Кіровоград

Володимир Пономаренко

голова Конотопського Товариства споживачів і платників податків «Гідність», м. Конотоп

Анатолій Бойко

голова Одеської обласної організації Всеукраїнської громадської організації «Комітет виборців України»

РЕВІЗІЙНА КОМІСІЯ

Любомир Махомет	м. Чортків, Тернопільської області, ЕГО "Зелений Світ"
Ольга Кушнерик	м. Чортків, Тернопільської області, ГО "Гельсінська ініціатива XXI"
Галина Бахматова	м. Херсон, Херсонська обласна організація Комітету виборців України

СПОСТЕРЕЖНА РАДА

Спостережна рада складається з відомих правозахисників і правників. Кількісний та персональний склад Спостережної ради затверджується Загальними зборами Асоціації.

Спостережна рада є дорадчим і консультативним органом Асоціації.

До Спостережної ради Спілки увійшли відомі діячі правозахисного руху 60-х – 80-х років:

Валерій Кравченко,
Григорій Куценко,
[Микола Горбаль](#),
[Йосип Зісельс](#),
[Василь Овсієнко](#).

Дякуємо за підтримку:

Агентство США з міжнародного розвитку (USAID)

Міністерство міжнародних справ Канади

Шведське агентство міжнародного розвитку (SIDA)

Європейське співтовариство (EU)

Посольство Чеської Республіки в Києві

Фундація «Інститут відкритого суспільства» (OSI-ZUG)

Фонд Чарльза Стюарта Мотта

Агентство ООН у справах біженців UNHCR

Звіт підготували

Олександр Павліченко
Максим Щербатюк
Олег Мартиненко
Олексій Біда
Михайло Тарахало
Максим Єлігулашвілі
Олена Сапожнікова
Дар'я Свиридова
Анастасія Мартиновська
Катерина Науменко
Валентина Потапова
Наталя Козаренко
Людмила Єльчева
Сергій М'ясоєдов
В'ячеслав Боднар

У звіті використані фото

Андрія Саримсакова
Івана Шелехова
Олега Шинкаренка

**УКРАЇНЬСЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ**

Інтернет портали УГСПЛ

www.helsinki.org.ua
www.precedent.in.ua
www.edu.helsinki.org.ua
www.hro.org.ua
memorialmap.org

Адреса

04070, м. Київ, вул. Фролівська, 3/34, 3-й поверх, (М. Контрактова площа)

Адреса для листування:

Українська Гельсінська спілка з прав людини (або УГСПЛ)
Прізвище особи на яку адресується лист, а/с 100, м. Київ, 04071

Контакти

Електронна адреса офісу: office@helsinki.org.ua
Телефон офісу: (044) 485 17 92, факс (044) 425 99 24